

E vakalougatataki keda o Koya ena yalomatua me da lewa vakamatau na veika lalai e tu vei keda, na yalomatua me rawa kina ni da bula vakavinaka cake ena 90 na pasede ni keda isau mai na 100 na pasede. Ni vaqori, era na kila vinaka na dau saumi ikatini vadadodonu na ivakarau ni bula manini ka rawa me ra bula rawati ira.

Au sa qai kila ni nona veivakalougatataki cecere duadua na Turaga era ka vakayalo, ka dau baleta na matavuvale, na itokani, kei na kospeli. E vakavuqa ni vaka me dau vakalougatataki keda ena yalo e dau kidava vakatotolo na veivakauqeti kei na veituberi ni Yalo Tabu, vakauasivi ena bula vakawati kei na veika e baleta na matavuvale me vaka na susu gone. Na kidava na ka vakayalo oqori ena rawa ni vukei keda me da marautaka na veivakalougatataki ni duavata kei na sautu e vale. E vakatura o Peresitidi James E. Faust ni saumi ni ikatini e dua na inisua vakasakiti mai na veisere (raica na James E. Faust, “Enriching Your Marriage,” *Liahona* kei na Ensign, Epe. 2007, 2–6).

Na saumi ikatini e vukei keda me da tara cake e dua na yalo talairawarawa ka malumalumu, kei na dua na yalo dau vakavinavinaka ka dau “vakatusa . . . ni sa bulia na ka kecega na Kalou” (V&V 59:21). Na saumi ikatini ena vakavurea e lomada na yalo solisoli ka dau veivosoti kei na yalo dauloloma ka sinai ena loloma savasava i Karisito. Ena yaco me da taleitaka me da vakalougatataki ira na tani ena dua na yalo talairawarawa, ki na loma ni Turaga. O ira era dau saumi ikatini e veigauna era na raica ni na vaqaqacotaki na nodra vakabauti Jisu Karisito ka tara cake e dua na ivakadinadina tudei ka veivesuki me baleta na Nona kospeli kei na Nona Lotu. E sega ni dua vei ira na veivakalougatataki oqo e ka vakailavo se ka vakayago, ia e dina sara ni sai ira oqo na veivakalougatataki cecere duadua ni Turaga.

Au vakadinadinataka ni da sauma ena yalodina na noda ikatini, ena dolava na Turaga na katuba mai lomalagi ka sovaraka mai vei keda na Nona veivakalougatataki cecere duadua. Ena yaca i Jisu Karisito, emeni. ■

Mai vei Elder Lynn G. Robbins
Ena Vitusagavulu

A Cava na iValavala ni Tagane kei na Yalewa sa Kilikili Kei Kemudou?

Me vuavuai vinaka na nomuni sasaga mo ni tara cake na itovo ni bula Vakarisito, me rawa ni laurai kina ena kemuni irairai na kena iyaloalo ka vakaimawe ena nomuni itovo na ivakarau ni Nona bula.

E dua na taro uasivi oqo “Mo Vakakina se mo sega ni vakakina?”¹ A biuta na taro oqo na iVakabula ena dua na kena ivakarau cecere, sa yaco kina me taro titobu vakaiunau vei keda yadua: “A cava na ivalavala ni tagane [kei na yalewa] sa kilikili kei kemudou? Au sa kaya vakaidina vei kemudou mo dou *vakataki Au*” (3 Nifai. 27:27; vakaikuritaki). Ni cavuti taumada na iyatuvosa oqo, na vu ni vosa *kilikili* ena vakaoqo *vakataki Au*. E sureti keda o Koya meda taura na yacana kei na Nona ivalavala.

Meda *vakataki Koya* sa dodonu meda *cakava* talega na veika *a cakava* ko Koya: “Au sa kaya vakaidina vei kemudou oqo na noqu ivakavuvuli; ia dou sa kila na ka sa dodonu mo dou *kitaka* ena noqu lotu; ia mo dou *kitaka* na ka kecega dou sa raica niu sa *kitaka*” (3 Nifai 27:21; vakaikuritaki).

Na *vaka* kei na *kitaka* erau sega ni na tawase rawa. Erau dau

veivaqacotaki ka veivakatataki cake vakataki rau me vaka ni rau ivunau drua. Me vaka beka oqo, na vakabauta ena vakauqeta e dua me dau masu, ia na masu ena vaqacotaka na nona vakabauta.

Na iVakabula e vakacalai ira o ira era dau *kitaka* ka sega ni *yaco me vakakina*—ka vakatokai ira me ra dauveivakaisini: “Ko ira na tamata oqo era sa vakarokorokotaki au ena tebenigusudra, ia na yalodra sa yawa tani vei au” (Marika 7:6). *Mo cakava* ka sega ni *vakakina* e veivakaisini, se vakamatavulo ena dua na ivakarau e sega ni nomu—mo vakalasalasui iko.

Ena veivosaki na *vakaka* sega kina na *kitaka* e sega ni vakabau, me vaka na “vakabauta kevaka sa sega ni tu vata kei na cakacaka, *sa mate ga* ni sa tu duadua ga” (Jemesa 2:17; vakaikuritaki). Na *vakakina* e sega kina na *kitaka* e sega dina ni *vakakina*—eda sa cavilaki keda tikoga vakataki keda, ena nona vakabauta tiko e dua ni sa

vinaka, baleta walega ni vinaka na veika e gadreva.

Na *kitaka* ka sega ni *vaka* —e veivakaisini— e boroya vei ira na tani e dua na iyaloalo lasu, ia na *vaka* ka sega na *kena cakacaka* e boroya e dua na iyaloalo lasu vei keda vakatiki keda.

A vosataki ira na Farisi kei na vunivola na iVakabula me baleta na nodra veivakaisini: “Ena ca vei kemudou na vunivola kei na Farisi, na dauveivakaisini! ni dou sa solia na ikatini”—e dua na ka era dau *cakava* —“ni botebotekoro kei na co vakaoqo, ia dou sa biuta laivi na veika bibi ena vunau, na ivalavala dodonu, kei na loloma, kei na vakadinata” (Maciu 23:23). Era sega ni rawata me ra *vaka* na ka e dodonu me ra *vakakina*.

E dina ni raica o Koya na bibi ni *kitaka*, e vakaraitaka na iVakabula ni ka “bibi cake” meda *vakataka*. Na kena bibi levu cake na *vaka* e koto ena ivakaraitaki eso oqo:

- E dua na ka eda *cakava* o ya na noda sobu ki na wai ni papitaiso. Na *vaka* e dodonu me tarava mai sai koya na vakabauti Jisu Karisito kei na veisau levu ni yaloda.
- Na vakaiivotavota ena sakaramede e dua na ka eda dau *cakava*. Na *noda* bula kilikili me rawa kina vei keda, e levu ka bibi cake sara.
- Na veitabaki ki na matabete e dua na ivalavala se *cakacaka*. Ia na ka bibi cake, sai koya na kaukauwa ni matabete ka yavutaki ena “ivakavuvuli ni buladodonu” V&V 121:36, se *me vaka*.

E vuqa vei keda era bulia na veika *me caka* me vakananumi kina vei keda na veika eda vinakata meda cakava. Ia e dau vakavudua sara ni tu na nodra ituvatuva ni veika me ra *vaka*. Baleta na cava? Na veika *me caka* era itaviqaravi se soqo ka rawa ni toqai ena ituvatuva ni ka sa *caka oti*. Ia, na *vaka*, e sega ni dau caka. O na sega ni rawata na itoqa *ena vaka*. Au rawa ni kauti watiq ki na dua na bogi ni gadi vakasakiti ena Vakaraubuka oqo, oqori *ena caka*. Ia *mo yaco* mo tagane vakawati vinaka e sega ni dua na ka

me caka; e dodonu meu *vakakina* me tiki ni noqu bula, me noqu ivakarau tudei se ocei koi au.

Se niu itubutubu, na gauna cava e rawa niu toqa laivi kina e dua na gone mai na noqu ituvatuva ni sa *caka oti*? Ena sega ni oti rawa ena dua na gauna na noda *vaka tiko* na itubutubu vinaka. Ia meda itubutubu vinaka, e dua vei ira na ka bibi duadua e rawa ni da vakavuvulitaka vei ira na luveda na ivakarau me ra *vaka* vakalevu cake kina na iVakabula.

E sega ni rawa ni laurai na noda vinakata meda *vaka* na Karisito, ia oqori na kaukauwa e veivakauqeti tiko ena veika me *caka*, ka rawa ni laurai. Ni dua na itubutubu e vukea tiko na luvena me vulica na lako, me kena ivakaraitaki, eda raica ni *cakava* tiko na itubutubu, na nona vakataudeitaka ka vakacaucautaka na luvena. Na *veicakacaka* oqori e vakavotuya na loloma sega ni laurai e tu e yalodra, kei na nodra vakabauta sega ni rairai kei na vakanuinui ena vuku ni veika ena rawata na luveda. Ena tomani tiko e veisiga na nodra sasaga—na ivakatakilakila ni *vakakina* sega ni rairai ni vosota kei na gugumatua.

Me vaka ni vakasucuma na *cakacaka* na *vaka* ka dau veivakauqeti ena *cakacaka*, ena vakavinakataka vakalevu cake na itovo na vakavulici ni *vakakina* mai na noda vakanamata ena *cakacaka*.

Ni ra sega ni vakaitovotaki ira na gone, taura mada ni ra veivala vakataki ira, e vakavuqa ni da dau vagolea cala na noda veivakadodonutaki ena ka era *cakava* se na veivala eda a raica. Ia na *ka e caka*—na nodra itovo—e ivakaraitaki walega ni veivakauqeti sega ni rairai e yalodra. Eda na tarogi keda beka, “Na veika cava soti, kevaka e kila na gone, ena vakadodonutaka na itovo vakaoqori ena veigauna mai muri? Na dau vosota vakadede kei na veivosoti ena gauna e cudru kina? Dauloloma ka dautataro? Meda lewai keda vakavinaka ena noda ivalavala ka kakua ni dau veibeitaki?”

Era na vakavulica vakacava vei ira na luveda na ivakarau ni bula oqo o ira na itubutubu? Ena sega tale ni dua na madigi vinaka cake meda

vakavulica kina vei ira na luveda na ivakarau ni bula Vakarisito mai na ivakarau eda na vakadodonutaki ira kina. Na vosa vakavalagi ni *veivakadodonutaki* e vu mai na vosa vakavalagi ni *tisaipeli* ka kena ibalebale na noda vosota vakadede kei na veivakavulici. Me kakua ni vakayacori ena cudru. E rawa ka dodonu meda veivakadodonutaki me vaka e vakavuvulitaki vei keda ena Vunau kei na Veiyalayalati 121 ena “veivakauqeti, na vosota vakadede, na yalomalua, na yalomalumu, kei na loloma e sega ni veivakaisini; ena yalo veidokai kei na yalomatua (tikina e 41–42). Oqori kece na *vakakina* Vakarisito e dodonu me tiki ni noda bula, *ni da* itubutubu ka tisaipeli i Karisito.

Ena vulica na gone na isau ni ivalavala mai na veivakadodonutaki. Ena vinaka meda vukica na ca ki na vinaka ena veigauna vakaoqori. Kevaka e vakatusa na nona cala e dua na gone, vakacaucautaka na nona yaloqaqa me vakatutusa. Taroga na gone na veika e vulica mai na cala se na baleca ka rawa kina vei iko, vakauasivi cake na Yalotabu na madigi mo tarai koya ka vakavulici koya kina. Ni da vakavulica vei ira na ivunau ena Yalotabu, na ivunau oqori e tiko kina na kaukauwa me veisautaka na nodra bula ni *vaka* ena kena gauna.

A raica rawa o Alama na ivakavuvuli vata oqo, ni “laki vunautaki vei ira na vosa ni Kalou, *me ra* veivutuni kina ka ivalavala dodonu—raica, sa gata na vosa ni Kalou, ka mucu na iseileiwau (Alama 31:5; vakaikuritaki). Baleta na cava? Baleta na iseileiwau e kila ga na itovo ni veivakatotogitaki—se *cakava*—ni vunautaki na vosa ni Kalou e veisautaka na bula ni tamata—o cei *o ira* se o cei e rawa ni ra yaco me *vaka*.

Na gone talei ka talairawarawa ena vakavulici vakavinaka walega e dua na tama kei na tina ena iTavi Vakaitubutubu. Kevaka o vakalougatataki ena dua na gone ka na vakatovolea vakaukauwa sara na nomu dauvosota, o na vulica Vakavinaka Cake Sara kina na nomu iTavi Vakaitubutubu. Kakua ni taroga se cava o a cakava ena nomu bula taumada mo mai sotava kina na

gone vakaoqori, mo vakasamataka ni o vakalougatataki ena gone dredre oqori ka soli kina vei iko na madigi me va-Kalou cake kina vakalevu na nomu bula. Mai vei ira na gone ena vakatovolei, vakatorocaketaki ka vakasavasavataki kina na nomu vosota kei na dauvosota vakadede kei na ivalavala tale eso ni bula va-Karisito? E rawa beka ni o gadreva vakalevu na gone oqori me vaka ga na nona gadrevi iko o koya?

Eda sa rogoca kece na ivakasala meda cata na ivalavala ca ka sega o koya e ivalavala ca. Ka vakakina, ni ra baleca na luveda meda qarauna me kakua ni tau na vosa era na nana kina ni sai *ira* na veika cala era *cakava*. “Kakua ni laiva me yaco na malumalumu me kedra ivakatakilakila me vaka na “lialia”—“berabera”—“vucesa” se “sakulevu.”² O ira na luveda era luve ni Kalou. Oqori na kedra ivakatakilakila dina kei na ka era rawata. Na nona inaki sai koya me vukei ira na Luvena me ra lakosivita na nodra malumalumu kei na nodra cakacala ka toso yani ka yaco me *vakataki Koya*. O koya sa yaga kina me laurai na ivalavala vakatuburawara me ka vakawawa ga—sega ni tudei, e dua ga na ivalavala ka sega ni ivakatakilakila.

Sa dodonu kina meda qarauna na noda vakayagataka na veimalanivosata tudei me vaka “O dau . . .” se “O sega vakadua . . .” ena nomu veivakadodnutaki. Qarauna na veimalanivosata me vaka na “O sega ni bau dau nanumi au” se “na cava me keitou dau waraki iko kina e veigauna?” Na veimalanivosata vakaoqori e dau laurai kina me ivakatakilakila na ivalavala e vakayacori ka na vakacala na nona ivakarau ni vakasama kei na nona nuitaki koya na gone.

E rawa talega ni yaco na veilecayaki ni da taroga e dua na gone se cava ena *via cakava* ni sa tubu cake, me vaka beka ni kena *ituvaki* e dua na tamata ena vakatau ena ka e *cakava* me rawata kina nona bula. Ena sega ni vakatakilai na nona bula se na kena yaga e dua na tamata ena nona cakacaka se na veika e taukena. Na iVakabula e dua na matai

yalomalumalumu, ia oqori e sega ni vakatakilai kina na Nona bula.

Ena noda vukea e dua na gone me kilai koya ka vaqacotaka na kena yaga, e rawa ni da vakacaucautaka ena kena ivakarau dodonu na veika era rawata se nodra itovo—*na cakacaka* ia ena daumaka cake sara kevaka e vagolei na noda veivakacautaki ena nodra ivakarau ni bula kei na nodra vakabauta—*o cei o ira*.

Ena qito, e dua na ivakarau uasivi me vakacautaki kina nodra vakaitavi na luveda—*cakava*—ena rai ni *vaka*—me vaka nodra igu, sega ni guce, tu vakarau e matana na meca, kei na so tale—oqori eda sa vakacautaki rau ruarua kina na *vaka* kei na kena *caka*.

Ni da kerei ira na gone me ra *cakacaka* e vale, e rawa ni da vaqara na veisala eso meda vakacautaki ira kina ena nodra *vakakina*, me vaka na, “Au dau marau ni o cakava na nomu cakacaka ena yalo dina.”

Ni taura e dua na gone na kadi ni ripote mai koronivuli, e rawa ni da vakacautaki koya ena nona maka vinaka, ia ena yaga vakalevu sara me vakacautaki ena nona *gugumatua*: “O dau solia lesu tale na nomu ilesilesi ni cakacaka ni vuli. O iko e dua e kila me cakava ka vakaotia na veika dredre. Au marautaki iko.”

Ena gauna ni wili ivolanikalou, vakaraica ka veitalanoataka na ivakarau ni bula a kunei ena nomudou wiliwili ena siga ko ya. Me vaka ni ra isolisoli mai vua na Kalou na ivalavala va-Karisito ka sega ni rawa ni vakatorocaketaki ke sega na Nona veivuke,³ ena masu vakamatavuvale kei na masu yadua, masulaka na veisolisoli oqori.

Dou dau veitalanoataka ena gauna ni vakayakavi na ivakarau ni bula, vakauasivi na kena dou a raica mai na ivolanikalou ena mataka o ya. “Ena ivakarau cava beka o itokani vinaka kina nikua? Na sala cava o vakaraitaka kina na nomu yalololoma? A vukei iko beka vakacava mo sotava na bolebole ena siga nikua na vakabauta? Ena ivakarau cava beka o a nuitaki? dina, lomasoli, yalomalumalumu kina?” E levu tu ena ivolanikalou na ivakarau ni bula me vakavuvulitaki ka vulici.

Na sala bibi duadua meda vakavuvulitaki kina na *vakakina* sai koya *me da* itubutubu vinaka vei ira na luveda me vakataki Tamada Vakalomalagi vei keda. O Koya duadua ga na itubutubu sa uasivi sara ka sa wasea tu vei keda o Koya na nona ivoladusidusi vakaitubutubu—na ivolanikalou.

Na noqu vosa nikua a vagolei tiko vakatabakidua vei ira na itubutubu, ia na kena ivakavuvuli e baleti keda kece. Me vuavuai vinaka na nomuni sasaga mo ni tara cake na itovo ni bula Vakarisito, me rawa ni laurai kina ena kemuni irairai na kena iyaloalo ka vakamawe ena nomuni itovo na ivakarau ni Nona bula. Ia, ni ra vakila na nomu loloma ka raica na nomu itovo na luvemu kei ira tale eso, sa noqu masu kei na ivakadinadina, ni na dreti ira Vua, oqori na noqu masu ka noqu ivakadinadina, ena yaca i Jisu Karisito, emeni. ■

IDUSIDUSI

1. William Shakespeare, *Hamlet, Prince of Denmark*, act 3, scene 1, line 56.
2. Carol Dweck, cavuti ena Joe Kita, “Bounce Back Chronicles,” *Reader’s Digest*, Me 2009, 95.
3. Raica na *Vunaitaka na Noqu Kosipeli: E Dua na iDusidusi ni Veigaravi ni Daukaulotu* (2004), 129.